

www.ias.ir

رضایت از زندگی

امیر رنگین کمان*

ژوئیه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

چکیده

مفروض اصلی این تحقیق آن است که مهم‌ترین و قوی‌ترین مولفه تبیین‌کننده مسأله «رضایت از زندگی» متغیر فرهنگی است. از این منظر، به غیر از اقتصاد و وضعیت اقتصادی، متغیرهای سن، تحصیلات و سنخ‌های ارزشی اعم از مادی و فرامادی بر متغیر رضایت از زندگی و احساس خوشبختی تأثیر چندانی ندارند. از سویی دیگر، فرهنگی بودن رضایت از زندگی و احساس خوشبختی به این معناست که ملیت، مهم‌ترین متغیر پیشگویی‌کننده این دو شاخص است و رضایت از زندگی در کشورها و فرهنگ‌های مختلف تفاوت‌های معنادار و بسیاری دارند. در نهایت مهم‌ترین ادعای این گفتار را به این صورت نیز می‌توان بیان نمود: رضایت از زندگی و احساس خوشبختی یکی از مولفه‌های پایدار فرهنگ است.

کلیدواژه‌ها

مطالعات فرهنگی، احساس خوشبختی، الگوهای ارزشی، محیط اجتماعی و موقعیت شغلی.

* کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی و پژوهشگر مسائل اجتماعی ایران

۱- مقدمه

جنس و سنخ‌های ارزشی (مادی/فرامادی) تصور

غالبی میان افراد وجود ندارد.

مساله اصلی در این نوشتار نشان دادن

نادرست بودن برخی از عقاید رایج و نیز بیان

متغیرهای موثر بر رضایت از زندگی است. از

طرفی دیگر با اثبات فرضیه اصلی این گفتار

مبنی بر فرهنگی بودن متغیر رضایت از زندگی،

می‌توان این متغیر را به عنوان یکی از تمایلات

فرهنگی پایدار معرفی نمود و راه را برای مقایسه

میان فرهنگ‌ها گشود. یکی از مطمئن‌ترین و

عملی‌ترین روش‌های مقایسه میان فرهنگ‌ها،

استفاده از مولفه‌های فرهنگی پایدار است که در

فرهنگ‌های مختلف خطوط فرهنگی مشخصی

را نمایان می‌سازند. به جز رد نمودن فرضیات

نادرست دو سوال را نیز می‌توان در این زمینه

طرح نمود:

سوال اول این است که وضعیت ایرانیان در

قیاس با دیگر ملل در مورد رضایت از زندگی

چگونه است و ایرانیان در میان دیگران چه

رتبه‌ای در این زمینه دارند؟

سوال دیگر را می‌توان درباره تفاوت‌های

درصدی رضایت از زندگی در میان استان‌های

مختلف کشور طرح کرد؟

اهداف این مقاله شامل واکاوی این ادعاها،

ارائه شواهد آماری و همچنین تطبیق این

رضایت از زندگی نیازمند تبیین

جامعه‌شناختی است. بر خلاف آنچه در عرصه

اخلاق تبلیغ می‌شود، معمولاً فرض عامه بر آن

است که مادیات، اصلی‌ترین عامل خوشبختی

است (تبلیغ این اخلاق که پول خوشبختی

نمی‌آورد، خود نشان‌دهنده این است که فرض

عامه بر خلاف آن است). این تصور آن چنان

عمیق و در میان افراد گسترده است که شاید

بتوان آن را یکی از انواع تصورات قالبی به شمار

آورد، در حالی که شواهد این تصورات را نقض

می‌کنند. از طرفی، این تصورات به صورت کلان

نیز وجود دارند؛ بدین معنا که افراد معتقدند

که ملت‌های غنی و ثروتمند از ملت‌های فقیر

خوشبخت‌تر و از زندگی راضی‌تر هستند که

البته پژوهش‌های انجام گرفته نادرست بودن

این تصور را نیز ثابت می‌کنند.

به غیر از متغیر وضعیت مالی، تحصیلات

نیز یکی از متغیرهایی است که بر مبنای تصور

عامه تاثیر بسیاری بر افزایش رضایت از زندگی

و احساس خوشبختی دارد (اصرار برای ورود به

دانشگاه می‌تواند یکی از نتایج این تصور باشد). اما

آیا تحصیلکردگان نسبت به کم‌سوادان احساس

رضایت از زندگی بالاتری دارند؟ نتایج آماری این

تصور را نیز رد می‌کند. در مورد متغیرهای سن،

فریاضات بر فرهنگ ایرانیان است. این مقاله از ۵ بخش تشکیل شده است. ابتدا در قسمت طرح مساله لزوم انجام این پژوهش را بررسی نموده و سپس در بخش مبانی نظری، نظریه آرزو- تطابق اینگلهارت شرح داده می‌شود. بر این اساس فریاضاتی مطرح شده است. شواهد اخذ شده از پیمایش‌های مختلف در قسمت یافته‌های پژوهش خواهد آمد و در نهایت نتایج حاصل از این مقاله، به‌صورت خلاصه ارائه خواهد شد.

۲- مبانی نظری

ارزش‌ها و احساس سعادت رابطه تنگاتنگ اما پیچیده‌ای دارند. انسان موجودی است هدفمند و تا زمانی که به آنچه می‌خواهد دست نیابد احساس رضایت نمی‌کند. برعکس وقتی که مردم به خواسته‌های خود می‌رسند، احساس خوشبختی و رضایت می‌کنند، ولی این احساس سعادت ذهنی ذاتاً زودگذر است، در کوتاه‌مدت ممکن است آنچه انسان به دست آورده موجب سرخوشی شود، اما در بلندمدت این‌طور نیست؛ زیرا اگر این‌گونه بود فعالیت‌های انسان متوقف می‌شد.

مدلی را که اینگلهارت به منظور تأیید تحلیل‌های بالا به کار می‌برد مدل آرزو- تطابق نام دارد. الگویی که طبق آن آرزوهای شخص به‌تدریج با تغییرات در وضعیت عینی تطابق

۱-۲- رضایت از زندگی در میان گروه‌های مختلف:

۱-۱-۲ جنس: شواهد مربوط به ۱۰ کشور غربی مشخص می‌کند که زنان و مردان تفاوت محسوسی ندارند، اما به طور کلی میانگین شانزده کشور هم برای رضایت از زندگی و هم خوشبختی نشانگر این است که زنان در سعادت

ذهنی اندکی بالاتر از مردان هستند(جدول ۱). که نشانه بهبود وضعیت زنان ژاپنی است این نتایج در ژاپن مقداری متفاوت است و زنان (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۲۵۱). ۸ درصد خود را خوشبخت تر بیان داشته‌اند

جدول ۱: رضایت از زندگی بر حسب جنس و کشور (1986-1980) (اینگلهارت، 1373، جدول 7-1)

جنس	داتمارک	کانادا	ایرلند	ایالات متحده	ژاپن
مرد	96	89	81	85	73
زن	96	90	86	84	81
مرد	74	74	68	85	80
زن	72	73	68	83	80

۲-۱-۲ سن: در اینجا نیز نتایج الگوی آرزو- مربوط به درآمد، حرفه، تحصیلات، وضعیت تطابق کاملاً مشهود است. در ارقام میانگین کلی تأهل و ملیت(جدول ۲) این مجموعه از داده‌ها، هیچ یک از شش گروه جدول ۲: رضایت از زندگی و احساس سنی بیش از ۱ یا ۲ درصد با میانگین کلی خوشبختی بر حسب سن (۱۹۸۰-۱۹۸۶) اختلاف ندارند. (التبه بعد از تعدیل تفاوت‌های (اینگلهارت، ۱۳۷۳، جدول ۷-۲)

جدول ۲: رضایت از زندگی و احساس خوشبختی بر حسب سن (1986-1980) (اینگلهارت، 1373، جدول 7-2)

گروه سنی	درصد افرادی که از زندگی‌شان به طور کلی خیلی راضی هستند	درصد افرادی که خیلی خوشبختند
15_24	80	21
25_34	78	21
35_44	80	19
45_54	76	16
55_64	79	21
65+	86	29

۳-۱-۲ تحصیلات: تحصیلات احتمالاً آن وارد می‌شود، درآمد وی و وجهه اجتماعی‌اش مهم‌ترین عامل شکل‌دهنده زندگی فرد در اعمال کرده است. سعادت ذهنی با تحصیلات جامعه پیشرفته صنعتی است. سطح تحصیلات تا حدی تغییر کرده، افراد تحصیلکرده‌تر از محدودیت‌هایی بر نوع حرفه‌ای که شخص در زندگی‌اشان راضی‌تر هستند. اما تفاوت در رضایت

از زندگی بین تحصیلکردگان و بی‌سوادان تنها بالغ بر ۶ درصد است.

۴-۱-۲ درآمد: در میان پانزده کشور مورد بررسی، بالاترین چارک درآمد به طور متوسط ۱۴ درصد راضی‌تر و ۷ درصد خوشبخت‌تر از

پایین‌ترین چارک است. این اختلاف بسیار وسیع‌تر از اختلاف میان جنس‌ها و گروه‌های سنی است.

۵-۱-۲ وضعیت تأهل: افراد متأهل در مقایسه با افراد مجرد از زندگی‌اشان راضی‌تر و خوشبخت‌تر هستند. اما تفاوت اندک است (از

۳ - ۷ درصد) اما گروه‌های مختلفی که قبلاً متأهل بوده‌اند و یا اشخاص جدا شده ۱۰ الی ۲۰ درصد کمتر از متأهلین خوشبخت یا راضی هستند.

۶-۱-۲ بهبود کوتاه‌مدت وضعیت مالی: ۳- سعادتی ذهنی بنا بر تغییرات جدید در تغییرات جدید در وضع مالی ۲۸٪ اختلاف در سطوح رضایت از زندگی و ۲۵ درصد اختلاف را (در سطح خوشبختی) ایجاد می‌کند.

۷-۱-۲ سنخ ارزشی مادی/فرامادی: میان مادیون و فرامادیون تفاوت چندانی مشاهده نمی‌شود. تفاوت آنها در معنایی است که از خوشبختی در ذهن دارند. فرامادیون انجام کارهای جالب، تفاهم با دوستان، داشتن اوقات فراغت کافی، مورد احترام دیگران بودن و

احساس مفید بودن را بیشتر به عنوان عوامل خوشبختی عنوان نموده‌اند. در حالی که مادیون یک ازدواج موفق، تندرستی، تفاهم در محیط خانواده و داشتن پول و بچه را به‌عنوان عوامل خوشبختی بیان نموده‌اند.

در کل یافته‌های اینگلهارت در این زمینه را می‌توان در قالب سه بند زیر خلاصه نمود:

۱- سعادت ذهنی به‌ندرت در میان گروه‌هایی که با ویژگی‌های ثابتی چون جنس مشخص می‌شود، تفاوت پیدا می‌کند.

۲- سعادت ذهنی در میان گروه‌هایی که بر پایه ویژگی‌های کمتر پایدار مثل درآمد یا وضعیت تأهل قرار دارند متفاوت است، اما حتی در اینجا مقدار اختلاف به طور تعجب‌آوری کم است.

۳- سعادت ذهنی بنا بر تغییرات جدید در وضعیت مالی و یا وضعیت تأهل تفاوت‌های نسبتاً بزرگی نشان می‌دهد (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۲۷۳).

اما اینگلهارت از متغیری نام می‌برد که با مدل آرزو- تطابق سازگار نیست و آن ملیت است. او در بررسی این موضوع دریافت که متغیر ملیت قوی‌ترین متغیر پیشگویی‌کننده رضایت و خوشبختی است در حالی که ملیت یک ویژگی فوق‌العاده ثابت است و در مورد اغلب

مردم از بدو تولد تا مرگ تغییر نمی‌کند. این متغیر واریانسی حداقل دو برابر بیش از تغییر در وضعیت مالی شخص و چندین برابر هر یک

از پیشگویی‌کننده‌های دیگر را تبیین می‌کند که این مطلب نشان‌دهنده وجود خط ثابت فرهنگی‌ای در میان ملت‌های مختلف برای پاسخ به این متغیر (رضایت) است که از نظر اینگلهارت این مولفه ثابت همان میزان آزادی در بیان خوشبختی است. بنابراین با تقریب بسیار بالایی می‌توان رضایت از زندگی را متغیری پایدار و مولفه‌ای فرهنگی تعریف نمود.

۳- فرضیات

فرضیه اصلی این گفتار تطبیق‌پذیری مدل آرزو- تطابق اینگلهارت بر فرهنگ (ارزش‌ها و نگرش‌ها) ایرانیان است. که البته این فرضیه شامل فرضیات فرعی زیر است

۱- بر طبق داده‌های گردآوری شده از جامعه ایران، شاخص رضایت از زندگی با شاخص‌های سن، جنس، تحصیلات، وضعیت تاهل، درآمد و سنخ‌های مادی/ فرامادی همبستگی‌ای همانند نتایج اینگلهارت نمایان می‌سازند.

۲- با توجه به داده‌های جدید (۲۰۰۴) اثبات این نکته که مولفه ملیت، مهم‌ترین متغیر تبیین‌کننده میزان رضایت از زندگی است، فرضیه دیگر این گفتار است. این فرضیه جدا

از مدل آرزو - تطابق است و نشان می‌دهد که متغیر رضایت از زندگی یک متغیر فرهنگی است.

۳- با توجه به بروز یک جنگ در ۳۰ سال گذشته و طبق نظریه آرزو- تطابق، مقدار رضایت از زندگی می‌باید بعد از اتمام جنگ مقداری افزایش یافته باشد و بعد از مدتی طولانی‌تر کم شده باشد. با کاهش مشکلات جنگ و افزایش رفاه و رونق اقتصادی نسبت به دوران جنگ، افزایش احساس رضایت و خوشبختی طبیعی به نظر می‌رسد و البته فروکش کردن این احساس با توجه به نظریه اینگلهارت مساله اصلی در این فرضیه است.

۴- فرضیه دیگر در این مقاله از مقایسه تنوع فرهنگی ایران با دیگر کشورها نشات می‌گیرد. با در نظر گرفتن این نکات که ایران کشوری دارای فرهنگ‌ها و قومیت‌های مختلف است و متغیر رضایت از زندگی از مولفه‌های پایدار فرهنگی است، می‌توان انتظار داشت که تفاوت‌های استان‌های کشور از نظر درصد کسانی که از زندگی خود راضی هستند، از دیگر کشورها بیشتر است.

۳-۱- روش‌شناسی

به منظور آزمون فرضیات ارائه شده، استفاده از دو روش آماری زیر ناگزیر می‌نماید:

۱- تحلیل ثانویه داده‌ها: در واقع در این روش از داده‌های یک پیمایش جهانی تحت عنوان «ارزش‌های جهانی» که توسط موسسه‌ای با مدیریت اینگلهارت انجام گرفته است، استفاده شده است. لازم به ذکر است که کشورهای مورد مطالعه ۸۴ کشور از نقاط مختلف جهان است. (این پیمایش در ایران با نام بخش تکمیلی ارزش‌های جهانی انجام گرفته است)

۲- تحلیل ثانویه جداول: در این روش از جداول ۴ پیمایش زیر درباره احساس رضایت، سود برده شده است:

۱- پیمایش ملی سال ۱۳۵۳ که به همت مرحوم اسدی انجام پذیرفت.

۴- یافته‌های پژوهش

۲- پیمایش سال ۱۳۷۴ که توسط دکتر منوچهر محسنی تحت عنوان «طرح بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی در ایران» انجام گرفته است.

۳- پیمایش انجام گرفته توسط مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی (دکتر آزاد) که در

۱- پیمایش ملی سال ۱۳۵۳ که به همت مرحوم اسدی انجام پذیرفت.

۲- پیمایش سال ۱۳۷۴ که توسط دکتر منوچهر محسنی تحت عنوان «طرح بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی در ایران» انجام گرفته است.

۱- سن: جدول تقاطعی میان سن و متغیر احساس خوشبختی در کشور با توجه به پیمایش

۳- پیمایش انجام گرفته توسط مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی (دکتر آزاد) که در

جدول (۳) احساس خوشبختی بر حسب سن و نتایج آماری همبستگی، پیمایش ۱۳۷۹

سن						بسیار سعادتمند هستم	کاملاً سعادتمند هستم	زیاد سعادتمند نیستم	اصلاً سعادتمند نیستم
65-98	55-64	45-54	35-44	25-34	15-24				
25.6%	22.2%	21.5%	26.0%	21.8%	28.0%				
46.3%	40.4%	38.6%	37.6%	35.3%	36.5%				
23.8%	29.8%	35.4%	29.6%	34.2%	30.3%				
4.4%	7.6%	4.5%	6.9%	8.7%	5.2%				

Sig=0.000
Gamma=.096

با وجود اینکه همبستگی میان سن و احساس خوشبختی معنی دار است اما مقدار بسیار پایین گاما، بیانگر ارتباط بسیار ناچیز میان این دو متغیر در جامعه ایرانی است که البته همانندی آن با داده‌های جمع‌آوری شده اینگلهارت، غیرقابل انکار است.

۲- جنس: جدول (۴)، جدول تقاطعی میان سن و متغیر احساس خوشبختی در کشور با توجه به پیمایش سال ۷۹ است.

جدول (4): احساس خوشبختی بر حسب جنس، پیمایش 1379

جنس		بسیار سعادتمند هستم	کاملاً سعادتمند هستم	زیاد سعادتمند نیستم	اصلاً سعادتمند نیستم
زن	مرد				
30.5%	20.3%				
38.6%	36.7%				
26.6%	35.0%				
4.4%	8.0%				

همان‌گونه که مشاهده می‌شود در ایران نیز زنان به طور متوسط از مردان خوشبخت‌ترند، ولی این تفاوت از میانگین تفاوت‌های زنان و مردان در کشورهای مورد مطالعه اینگلهارت کمی بیشتر است که بیانگر آن است که وضعیت زنان در چند سال اخیر (۱۳۷۹) بهبود مقطعی یافته است.

تحصیلات: نتایج در جدول (۵) آورده شده است:

جدول (5): احساس خوشبختی بر حسب میزان تحصیلات و نتایج آماری همبستگی، پیمایش 1379

تحصیلات			بسیار سعادتمند هستم	کاملاً سعادتمند هستم	زیاد سعادتمند نیستم	اصلاً سعادتمند نیستم
پایین	متوسط	بالا				
24.0%	27.5%	22.7%				
40.1%	37.6%	35.1%				
28.9%	28.9%	35.8%				
7.0%	6.1%	6.4%				

Sig=0.156
Gamma=0.039

همان گونه که مشاهده می شود این دو متغیر با یکدیگر همبستگی معناداری را نشان نمی دهند. این امر نشان دهنده آن موضوع است که تفاوتی میان احساس خوشبختی افراد تحصیل کرده و بی سوادان وجود ندارد. در واقع، متغیر تحصیلات نمی تواند میزان رضایت از زندگی را تبیین نماید.

۴- درآمد: نتایج در جدول (۶) به نمایش درآمده است.

جدول (۶): احساس خوشبختی بر حسب میزان درآمد و نتایج آماری همبستگی، پیمایش 1379

درآمد				احساس خوشبختی
پایین	متوسط	بالا		
20.2%	23.8%	30.6%	بسیار سعادتمند هستم	
33.2%	41.8%	41.0%	کاملاً سعادتمند هستم	
36.6%	29.1%	25.5%	زیاد سعادتمند نیستم	
10.1%	5.3%	2.9%	اصلاً سعادتمند نیستم	

Sig=0.000
Gamma= -0.227

میان این دو متغیر، همبستگی معناداری وجود دارد به این معنا، کسانی که از درآمد بالاتری برخوردارند، احساس خوشبختی بیشتری دارند، ولی با توجه به مقدار $(\gamma = -0.227)$ می توان بیان داشت که این تفاوت میان افراد با درآمد بالا و درآمد پایین چندان هم زیاد نیست.

۵- وضعیت تاهل: نتایج را می توان در جدول (۷) مشاهده نمود.

جدول (۷): احساس خوشبختی بر حسب وضعیت تاهل، پیمایش 1379

وضعیت تاهل							احساس خوشبختی
ازدواج نکرده	بیوه شده	جدا شده	مطلقه	زندگی همانند ازدواج	متاهل		
26.2%	20.0%	20.0%	5.0%	28.6%	24.7%	بسیار سعادتمند هستم	
34.7%	42.9%	20.0%	25.0%	14.3%	40.0%	کاملاً سعادتمند هستم	
32.6%	31.4%	40.0%	40.0%	42.9%	29.6%	زیاد سعادتمند نیستم	
6.5%	5.7%	20.0%	30.0%	14.3%	5.8%	اصلاً سعادتمند نیستم	

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میزان احساس خوشبختی در میان مجردین و متاهلین تفاوت چندانی را نمایان نمی‌سازد، اما پیشگویی کننده احساس رضایت و خوشبختی از مهم‌ترین مولفه‌های این مقدار در مورد افراد جدا شده و مطلقه بسیار پایین است. این امر بیانگر آن است که تغییرات (۸) جدول

جدول (۸): احساس خوشبختی بر حسب سنخ‌های ارزشی و نتایج آماری همبستگی، پیمایش ۱۳۷۹

سنخ‌های ارزشی			بسیار سعادتمند هستم	کاملاً سعادتمند هستم	زیاد سعادتمند نیستم	اصلاً سعادتمند نیستم
فرامادی	التقاطی	مادی				
22.3%	24.7%	29.0%				
38.4%	39.7%	35.0%				
36.2%	28.3%	31.3%				
3.1%	7.3%	4.7%				

Sig=0.121
Gamma=0.051

فرضیه اینگلهارت در این قسمت نیز تایید و رضایت را تبیین نمایند.

می‌شود؛ زیرا نتایج آماری نشان‌دهنده این χ^2 -ملیت: میزان همبستگی (مقدار phi) واقعیت است که سنخ‌های ارزشی (مادی) برای متغیر رضایت از زندگی و ملیت در جدول فرامادی) نمی‌توانند میزان احساس خوشبختی (۹) آورده شده است.

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.596	.000
	Cramer's V	.199	.000
N of Valid Cases		263097	

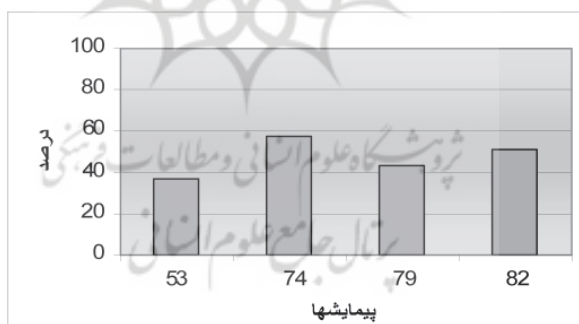
- a. Not assuming the null hypothesis.
b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

فروکش نمودن در دهه بعد با مقایسه طولی و بر فرضیه اینگلهارت مبنی بر قوی بودن متغیر ملیت جهت پیشگویی مولفه رضایت از زندگی را تایید می کند و نشان می دهد که ملت های مختلف تفاوت های چشمگیری از نظر احساس رضایت با یکدیگر دارند. همان گونه که مشاهده شد نتایج در ایران تشابهات بسیار زیاد و محکمی با نتایج تحقیقات اینگلهارت از خود نشان می دهند. دومین فرضیه مبنی بر افزایش کوتاه مدت رضایت از زندگی طی سال های پس از جنگ می شود.

نتایج ۴ پیمایش ملی آزمون می شود. در این مقایسه، علاوه بر آزمون شاخص رضایت از زندگی، شاخص های رضایت از وضع مالی، خانوادگی، محیطی، شغل، سلامتی، شانس و اقبال و وضع مسکن را نیز مورد مقایسه قرار می گیرد. نمودارهای زیر بیانگر تغییرات این شاخص ها طی ۳۰ سال اخیر هستند:

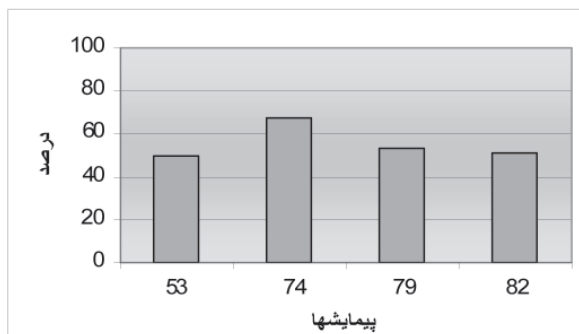
۱- وضع مالی: نتایج در نمودار (۱) مشاهده می شود.

نمودار ۱: درصد افرادی که از وضع مالی خود اظهار رضایت نمودند:

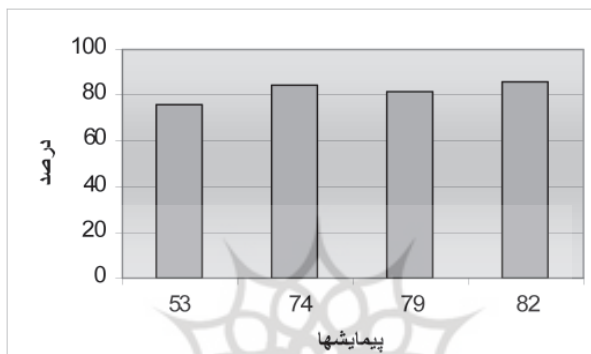
۲- رضایت از زندگی (در مجموع): نتایج در نمودار (۲) مشاهده می شود.

نمودار ۲: درصد افرادی که در مجموع از زندگی خود اظهار رضایت نمودند:

۳- وضع سلامتی: نمودار (۳)

نمودار ۳: درصد افرادی که از وضع سلامتی خود اظهار رضایت نموده‌اند:

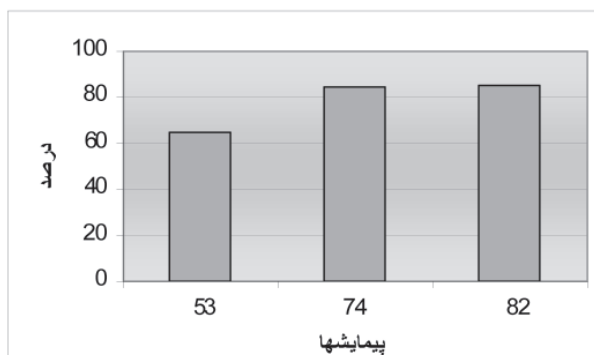
۴- وضع محیط اجتماعی: نتایج در نمودار (۴) آورده شده است.

نمودار ۴: درصد افرادی که از وضع محیط اجتماعی خود اظهار رضایت نموده‌اند:

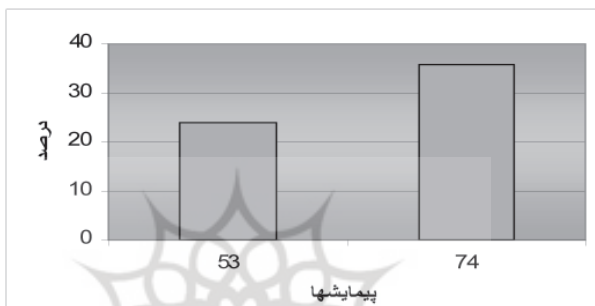
۵- زندگی خانوادگی: نتایج در نمودار (۵) قابل مشاهده است

نمودار ۵: درصد افرادی که از زندگی خانوادگی خود اظهار رضایت نموده‌اند:

۶- شانس و اقبال: نمودار (۶)

نمودار ۶: درصد افرادی که از شانس و اقبال خود اظهار رضایت نموده‌اند

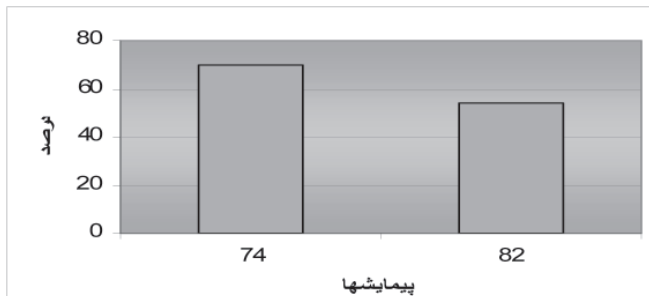

۷- موقعیت شغلی: نتایج در نمودار (۷) آورده شده است.

۸- وضع مسکن: نمودار (۸)

نمودار ۸: درصد افرادی که از وضع مسکن خود اظهار رضایت نموده‌اند

همان‌گونه که مشاهده می‌شود رضایت (در حالت کلی و جزئی) در سال ۷۴ با افزایش و سپس با کاهش آن در سال‌های ۷۹ و ۸۲ مواجه است (به غیر از رضایت از سلامت). جنگ و ناامنی‌ها و سپس تغییر به سمت امنیت و رفاه

رضایت از زندگی را در این مقطع (سال‌های پس از جنگ) به شدت بالا برده است، اما پس از مدتی با تطبیق آرزوهای افراد و محیط، از این رضایت کاسته شده است. در واقع الگوی آرزو - تطابق به صورت طولی (طی سال‌های ۵۳ تا ۸۲) نیز در ایران قابلیت تفسیر تغییرات شاخص رضایت از زندگی و احساس خوشبختی را دارد و نشان می‌دهد که بهبود مقطعی باعث افزایش رضایت می‌شود و بعد از مدتی همراه با تطبیق انتظارات و موقعیت جدید، شاخص رضایت کاهش می‌یابد.

جدا از نتایج فوق، با نگاهی به نمودارها می‌توان از یک خط رضایتی تقریباً ثابت میان ایرانیان و در طول زمان صحبت نمود. اگر از ازدیاد موقتی رضایت در سال‌های پس از جنگ صرف‌نظر کنیم، مشاهده می‌شود این شاخص در طول این ۳۰ سال تغییرات زیادی نکرده است و

یک خط ثابت را نمایان ساخته است. این موضوع خود دلیلی دیگر بر این واقعیت است که رضایت از زندگی متغیری پایدار است. پس از تایید دو فرضیه اول، فرضیه سوم را می‌توان آزمون نمود.

با وجود تعدد و تکثر قومی در کشور، انتظار می‌رود ایران از نظر تنوع فرهنگی نیز در میان کشورها از رتبه بالایی برخوردار باشد. با توجه به این موضوع که شاخص رضایت از زندگی یکی از متغیرهای فرهنگی پایدار است، تفاوت این شاخص در استان‌های مختلف کشور می‌تواند نشان‌دهنده تنوع فرهنگی در کشور باشد. لذا میزان تفاوت این شاخص در استان‌های مختلف کشور را می‌توان در برابر تفاوت‌های این شاخص در بین استان‌های کشورهای مختلف قرار داد و تنوع فرهنگی در ایران را با آن کشورها سنجید. برای رسیدن به این هدف از آزمون اسمی (phi) استفاده می‌شود. جدول (۱۰) نتایج این آزمون را نشان می‌دهد. (مقدار phi نشانگر تفاوت‌های معنادار شاخص رضایت از زندگی در میان استان‌های مختلف هر کدام از کشورهای مورد مطالعه است).

جدول (۱۰): مقدار phi (میزان تفاوت رضایت از زندگی میان استان‌ها) برای کشورهای مختلف، پیمایش‌های جهانی (۲۰۰۴-۲۰۰۰)

Symmetric Measures

Approx . Sig.	Value(phi)	کشورها	Appr ox. Sig.	Value(phi)	کشورها
.000	.446	لتوانی	.000	.181	آلبانی
.000	.256	لتونی	.000	.381	الجزایر
	(c)	لوکزامبورگ	.000	.573	آذربایجان
	(c)	مالتا	.000	.217	آرژانتین
.000	.204	مکزیک	.378	.167	استرالیا
.000	.607	جمهوری مولداوی	.013	.184	اتریش
.013	.278	مراکش	.000	.654	بنگلادش
.046	.197	هلند(مجموعه جزایر)	.000	.433	ارمنستان
.061	.439	نیوزلند	.000	.296	بلژیک
.000	.348	نیجریه	.000	.218	بوسنی وهرزگوین
.790	.345	نروژ	.006	.158	برزیل
.000	.424	پاکستان	.000	.435	بلغارستان
.000	.292	پرو	.000	.236	بلاروس
.000	.269	فلیپین	.003	.182	کانادا
.000	.487	هلند	.000	.236	شیلی
.000	.307	پرتغال	.000	.433	چین
.127	.188	پورتوریکو	.318	.196	تایوان
.000	.509	رومانی	.004	.145	کلمبیا
.005	.176	فدرال روسیه	.000	.547	کرواسی
.000	.566	عربستان سعودی	.000	.161	جمهوری چک
.000	.307	سنگاپور	.007	.221	دانمارک
.000	.515	اسلواکی	.032	.321	جمهوری دومینکن
.439	.233	ویتنام	.319	.317	السالوادر
.000	.375	اسلوونی	.000	.405	استونی
.001	.359	آفریقای جنوبی	.000	.408	فنلاند
.000	.267	زیمباوه	.032	.222	فرانسه
.079	.359	اسپانیا	.000	.216	گرجستان
.000	.478	سوئد	.000	.277	آلمان
.000	.580	سوئیس	.654	.390	یونان

.000	.496	ترکیه	.015	.386	مجارستان
.000	.388	اوگاندا	.028	.238	ایسلند
.000	.299	اوکراین	.000	.491	هند
.003	.144	جمهوری مقدونیه	.000	.277	اندونزی
.049	.202	مصر	.000	.386	جمهوری اسلامی ایران
.004	.162	انگلستان	.000	.514	عراق
.000	.361	تانزانیا	.000	.489	ایرلند
.000	.290	اروگوئه	.000	.343	ایتالیا
.814	.259	ونزوئلا	.033	.109	ژاپن
	(c).	صربستان و مونته‌نگرو	.101	.311	اردن
.000	.204	آلمان غربی	.001	.254	جمهوری کره
.000	.607	ایرلند شمالی	.000	.502	قرقیزستان

همان‌گونه که مشاهده می‌شود با مقدار phi، ۰،۳۸۶ ایران یکی از متنوع‌ترین کشورهای از نظر فرهنگی است. "بسیار سعادتمند هستم" و "کاملاً سعادتمند هستم" را به‌عنوان شاخص "احساس رضایت بالا از زندگی" قلمداد کرد و به طبقه‌بندی کشورها با توجه به این شاخص مبادرت نمود. جدول (۱۱) ۱- وضعیت ایرانیان در قیاس با دیگر ملل در مورد رضایت از زندگی چگونه است و ایرانیان در میان دیگر کشورها نشان می‌دهد. میان دیگران چه رتبه‌ای در این زمینه دارند؟

جدول (۱۱): درصد افرادی که به طور کلی از زندگی راضی‌اند در کشورهای مختلف، پیمایش‌های جهانی (۲۰۰۴-۲۰۰۰)

کشورها	درصد افرادی که از زندگی به طور کلی راضی‌اند.	کشورها	درصد افرادی که از زندگی به طور کلی راضی‌اند.
آلبانی	47.0%	لتوانی	62.4%
الجزایر	83.7%	لتونی	61.8%
آذربایجان	78.1%	لوکزامبورگ	94.3%
آرژانتین	80.3%	مالتا	86.0%
استرالیا	94.8%	مکزیک	75.3%
اتریش	90.4%	جمهوری مولداوی	47.2%

81.7%	مراکش	81.3%	بنگلادش
95.4%	هلند(مجموعه جزایر)	56.8%	ارمنستان
95.1%	نیوزلند	92.6%	بلژیک
83.8%	نیجریه	79.1%	بوسنی و هرزگوین
93.8%	نروژ	78.8%	برزیل
77.1%	پاکستان	47.8%	بلغارستان
64.9%	پرو	51.5%	بلاروس
90.4%	فلیپین	90.2%	کانادا
76.8%	هلند	77.2%	شیلی
78.0%	پرتغال	78.0%	چین
92.3%	پورتوریکو	91.1%	تایوان
55.3%	رومانی	84.3%	کلمبیا
50.2%	فدرال روسیه	75.6%	کرواسی
91.5%	عربستان سعودی	80.9%	جمهوری چک
95.2%	سنگاپور	95.0%	دانمارک
65.9%	اسلواکی	73.7%	جمهوری دومینکن
92.4%	ویتنام	92.2%	السالوادور
70.0%	اسلونی	64.6%	استونی
78.8%	آفریقای جنوبی	91.0%	فنلاند
56.5%	زیمبابوه	91.9%	فرانسه
84.8%	اسپانیا	65.5%	گرجستان
95.2%	سوئد	83.6%	آلمان
94.7%	سوئیس	75.9%	یونان
77.7%	ترکیه	74.4%	مجارستان
77.7%	اوگاندا	97.1%	ایسلند
47.9%	اوکراین	74.3%	هند
69.4%	جمهوریه مقدونیه	95.0%	اندونزی
89.6%	مصر	62.6%	ایران
92.2%	انگلستان	62.9%	عراق
94.5%	تانزانیا	95.3%	ایرلند
81.0%	اروگوئه	82.1%	ایتالیا
89.9%	ونزوئلا	86.6%	ژاپن
71.7%	صربستان و مونته‌نگرو	83.4%	اردن
87.3%	آلمان غربی	85.3%	جمهوری کره
94.9%	ایرلند شمالی	84.5%	قرقیزستان

جدول (۱۱) نمایش می‌دهد که احساس رضایت از زندگی در میان ایرانیان نسبت به دیگران در کشور بر اساس این شاخص (احساس رضایت از زندگی) است. برای نیل به این هدف نیز شاخص جدیدی از جمع دو پاسخ "بسیار سعادتمند هستم" و "کاملاً سعادتمند هستم" ایجاد کرده و از آن استفاده می‌شود. جدول (۱۲) نشانگر این اما سوال دوم درباره مقایسه استان‌های مختلف مقایسه است.

جدول (۱۲): درصد افرادی که به طور کلی از زندگی راضی‌اند در استان‌های کشور، پیمایش‌های جهانی (۲۰۰۴-۲۰۰۰)

درصد افرادی که از زندگی به طور کلی راضی‌اند		استان
58.9%	گیلان	
48.9%	مازندران	
41.5%	فارس	
73.9%	کرمان	
66.0%	آذربایجان غربی	
65.4%	آذربایجان شرقی	
60.0%	کرمانشاه	
54.5%	اصفهان	
86.0%	خوزستان	
67.9%	خراسان	
70.0%	تهران	
64.0%	کهکلوپه و بویراحمد	
65.2%	بوشهر	
78.9%	چهارمحال بختیاری	
54.5%	همدان	
86.4%	هرمزگان	
63.2%	ایلام	
72.1%	لرستان	
57.4%	مرکزی	
55.6%	سمنان	
50.9%	یزد	
32.6%	زنجان	
51.7%	قم	
44.0%	اردبیل	
63.2%	قزوین	
61.4%	گلستان	

۵- فرجام:

تبيين کننده قوی این متغير است.

۳-۵- نظريه آرزو- تطابق، نه تنها به صورت مقطعی قابليت تطبيق بر جامعه ايران را داشت که در یک مطالعه طولی نیز توانایی خود به منظور تبیین تغييرات میزان رضایت در جامعه ايران را نشان داد. به دليل بهبود مقطعی اوضاع پس از جنگ (اواخر دهه ۶۰ و اوایل دهه ۷۰) میزان رضایت از زندگی و احساس خوشبختی افزایش یافته و پس از مدتی با تطبيق آرزوهای افراد و شرایط محیطی، کاهش یافته است. این اتفاق به نوعی دیگر اثبات می کند که احساس خوشبختی بستگی مستقیم با تغييرات آنی در محیط و آرزوهای افراد دارد در حالی که در طول زمان بیشتر خصوصیات ثابتی از خود نشان می دهد.

۴-۵- ایرانیان دارای فرهنگی متنوع هستند. این نتیجه ای است که با مقایسه اختلاف میزان رضایت از زندگی (به عنوان یک متغير فرهنگی پایدار) میان استان های کشور و مقایسه با همین اختلاف در کشورهای دیگر به دست آمد.

۵-۵- با مقایسه میان کشورهای جهان، نشان داده شد: ایرانیان در سطح پایینی از احساس رضایت از زندگی قرار دارند و در میان ۸۴ کشور، رتبه ۷۴ را کسب کرده اند. از جدول مقایسه ای میان کشورها نظریه آرزو- تطابق به گونه ای دیگر

رضایت از زندگی و احساس خوشبختی، یک مولفه فرهنگی پایدار است؛ به طوری که این متغير در میان هر ملتی در طول زمان تقریباً ثابت است و ملیت مهم ترین و قوی ترین مولفه پیشگوکننده آن (رضایت از زندگی) است. این گزاره به عنوان اصلی ترین نتیجه این پژوهش قلمداد می شود. نتایج دیگر این گفتار را می توان در بندهای زیر خلاصه نمود:

۱-۵- نظریه "آرزو- تطابق" درباره احساس خوشبختی و رضایت از زندگی بر نگرش های ایرانیان نیز قابل تطبيق است. به این صورت که اولاً در ايران نیز این احساس به ندرت در میان گروه هایی که با ویژگی های ثابتی چون جنس مشخص می شود تفاوت پیدا می کند. ثانیاً این احساس در میان گروه هایی که بر پایه ویژگی های کمتر پایدار مثل درآمد، یا وضعیت تأهل قرار دارند متفاوت است، اما حتی در اینجا مقدار اختلاف کم است. در نهایت در ايران نیز سعادت ذهنی بنابر تغييرات جدید در وضعیت مالی و یا وضعیت تأهل تفاوت های نسبتاً بزرگی نشان می دهد.

۲-۵- با انجام آزمون phi برای احساس خوشبختی در میان کشورهای مختلف مشخص شد که ملیت با مقدار $\phi = 0,596$ یک

تایید می‌شود. همان‌گونه که مشاهده شد، مقدار رضایت از زندگی در کشورهای مختلف، ارتباطی به فقیر یا غنی بودن آنها ندارد.

کوپر، ۱۳۷۳. ۱-
 محسنی، منوچهر، بررسی، آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی - فرهنگی در ایران، چاپ اول. تهران: نشر دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور، ۱۳۷۹. ۲-
 وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر طرح‌های ملی، یافته‌های پیمایش در ۲۸ مرکز استان کشور: ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، تهران: نشر طرح‌های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۲. ۳-
 تهران: پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران، ۱۳۵۶. ۴-
 اینگلهارت، رونالد، تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: نشر

فهرست منابع:

۱- اسدی، علی، گرایش‌های فرهنگی و نگرش‌های اجتماعی در ایران: گزارشی از یک نظرخواهی ملی در سال ۱۳۵۳، تهران: پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران، ۱۳۵۶. ۱-
 ۲- اینگلهارت، رونالد، تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: نشر

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی